

**BOLALAR JAMOASINI SHAKLLANTIRISHDA AHLOQIY
SIFATLARNI TARBIYALASH**

***Annotatsiya.** Bola yoshlidan boshlab, o'zida boshqalar bilan, bolalar jamoasi bilan muloqotda, birgalikda bo'lishga ehtiyoj sezadi. Ammo kichkina bola jamoani o'zi tanlay olmaydi. U biron jamoaga sharoit taqozosi bilan kelib qoladi. Maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalar jamoasini shakllantirishda ahloqiy sifatlarni tarbiyalash mavzusida fikr yuritilgan.*

***Kalit so'zlar:** Bola, jamoa, tarbiya, shakllanish, mashg'ulot samaradorligi, didaktik o'yinlarning xususiyatlari, ta'limga aloqador masalalar, mashg'ulot jarayoni.*

Zunnunova N.M.

teacher

Kokand State Pedagogical Institute

**ETHICS IN CHILDREN'S COMMUNITY FORMATION
EDUCATION OF QUALITIES**

***Annotation.** From an early age, the child feels the need to communicate with others, in a team of children, in a joint stay. But a small child cannot choose a team by himself. He will come to any team, as circumstances require. The article reflects the theme of education of moral qualities in the formation of children's groups in preschool educational organizations.*

***Key words:** child, team, upbringing, formation, learning efficiency, features of didactic games, issues related to learning, playing during learning, rules of the game.*

Bola yoshlidan boshlab, o'zida boshqalar bilan, bolalar jamoasi bilan muloqotda, birgalikda bo'lishga ehtiyoj sezadi. Ammo kichkina bola jamoani o'zi tanlay olmaydi. U biron jamoaga sharoit taqozosi bilan kelib qoladi. Yashab turgan joydagi yoki ota-onasini ish joyidagi maktabgacha ta'lim muassasalariga qatnay boshlaydi. Bu muassasalarga bola o'z hohishi bilan bormaydi. Shunga qaramay bola bu jamoaning qonun-qoidalariga bo'ysunishi, uning tartiblariga rioya qilishi shart. Aks xolda uni jamoa kechirmaydi. Natijada bola o'zi yashayotgan axloq, odob tajribalarini egallashga majbur bo'ladi. Shuning uchun buyuk mutafakkir A.Navoiy bola yoshligidan oqil va fozil kishilar jamoasida qatnashib, ularning suhbatlaridan bahramand bo'lishlarini tavsiya etadi.

ПЕДАГОГИКА И ПСИХОЛОГИЯ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ

Rus pedagogi A.S.Makarenko jamoa munosabatlarining ichki jihatlariga katta ahamiyat bergan. U jamoada shakllangan eng muhim quyidagi belgilarni ajratib ko'rsatgan edi:

- Doimiy tetiklik, tarbiyalanuvchilarning faoliyatga tayyorligi.
- O'z jamoasi qadriyatlarining mohiyatini tushunish, uning uchun g'ururlanish asosida o'z qadr-qiymatini anglash.
- Uning a'zolari o'rtasidagi do'stona birlik.
- Jamoaning har bir a'zosidagi do'stona birlik.
- Tartibli, ishchan harakatga yo'llovchi faollik.
- O'z hissiyot va so'zlarini boshqara olish ko'nikmasi.

Bolalar o'zaro yashayotgan jamoaga bo'lgan munosabatiga qarab bir necha guruhga bo'linadi. Birinchi guruh ijobiy xulqli bolalar bo'lib, ularni jamoa a'zolari hurmat qiladilar. Bu toifadagi bolalar jamoasining faollari bo'lib, tarbiyachi jamoa munosabatlarini o'rnatishda ularga suyanadi.

Ikkinchi guruhga kiruvchilar faollar tashabbusiga qo'shiladi, ammo barqaror bo'lishadi.

Uchinchi guruhdagilar tortinchoq bo'lib, o'yinda qatnashmaydi, mashg'ulotlarida ham sust bo'lishadi, bunday bolalarga alohida e'tibor va yordam berish zarur.

Insonparvarlik hissini tarbiyalash. Maktabgacha yoshdagi bolalar tarbiyalanadigan axloqiy xususiyatlar, xulq-atvor qoidalar orasida insonparvarlik muhim o'rin tutadi. Insonparvarlik hissi axloq normalari va qoidalarini o'rgatish asosida rivojlanadi.

Buning uchun bolalarni yaxshi ishlarni qilishga o'rgatib borish kerak. Insonparvarlikni tarbiyalashda bolalarning yoshini e'tiborga olish zarur. Kichik bolaga yaxshi bo'l deganingiz bilan yaxshi bo'lib qolmaydi, chunki unda yaxshilik bilan yomonlikni to'g'ri tahlil qilish hayotiy tajribasi yetishmaydi. Bu yoshdagi bolalarni yaxshi ishlar qilishga o'rgatiladi: yiqilib tushgan bolani turg'azib qo'yishga yordam berish, uning ustki kiyimlarini qoqib qo'yish, yupatish, o'simlik va hayvonlarni parvarish qilish, o'yinchog'ini o'rtog'iga berib turish, tik turgan kishiga joy ko'rsatish, eng muhimi boshqalarga ko'rsatilgan xizmatdan xursand bo'lishga o'rgatish. Kamtarlik, to'g'rilik, halolik va quvnoqlik xususiyatlarini tarbiyalash. Bu xususiyatlar sog'lom shaxsni tarbiyalashning eng muhim omillaridan hisoblanadi. Kamtarlik har bir kishining eng muhim va oliyjanob fazilatlaridan biridir. Bu asosan maktab yoshidan tarbiyalanadi. Ammo maktabgacha yoshidan boshlab, bolalarga kamtarlik hissini singdirish, manmanlik, takabburlik va maqtanchoqlikni yo'qotib borish zarur.

Maktabgacha yoshdagi bolalar o'zlarini boshqa bolalardan ustun qo'yishga urinadilar, ba'zan ota-onalarining kasbi bilan ham maqtanadilar. Bunday xolatda bolalarning ota-onalari bilan tegishli ish olib borish, har bir kasbning zarurligi va muhimligi to'g'risida aniq misollar bilan tushuntirish zarur. Bolalar ayrim ishlarning uddasidan chiqib, boshqa bolalarni kamsitsalar, tarbiyachi bolaga biror narsani bilmagan o'rtog'iga o'rgatish kerakligini, o'z-o'zini maqtash

ПЕДАГОГИКА И ПСИХОЛОГИЯ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ

yarashmasligini tushuntiradi. Soddilik va rostgo'ylikni tarbiyalash yolg'unchilik va vijdotsizlik paydo bo'lishining oldini olish va unga qarshi kurash bilan uzviy bog'liqdir. Ba'zi bolalar o'zlari to'qigan, kattalardan eshitgan ertaklarini tushlarida ko'rgandek qilib ko'rsatishga urinadilar. Bunday holda ham urushmasdan «Ertak» to'qishni yaxshi bilgani uchun maqtash kerak.

Shunday qilib, bolalardagi harakarning ijobiy na'munalarini, ularning yosh xususiyatlarini e'tiborga olgan holda ahloqiy tarbiyaning hamma samarali usullari bilan tarbiyalanib borilsa, ijobiy natijalarga erishish mumkin.

Vatanparvarlikni tarbiyalash. Vatanparvarlik ijtimoiy, tarixiy va axloqiy his-tuyg'ular sifatida odamning ijtimoiy taraqqiyoti davomida paydo bo'ladi. Ibtidoiy jamoa tuzumida vatanparvarlik faqat o'z urug'doshlariga, ona yeriga, urf-odatlariga bog'liq his bo'lgan bo'lsa, sinflar paydo bo'lishi bilan vatanparvarlik g'oyalari chuqurlashib, ijtimoiy hayotning tobora ko'proq sohalariga chuqurroq kirib bordi. Davrlar o'tishi bilan bu tuyg'u buyuk qudratga aylandi. Vatanga muhabbatni tarbiyalash. Vatanga muhabbat – eng chuqur ijtimoiy hislardan biridir. Bizning davlatimizda Vatanga muhabbat hissi baynalminalchilik hissi bilan uyg'unlashib ketgan. Vatanga muhabbat hissi maktabgacha yoshdagi bolalarda kattalar tomonidan bolalarning ruhiy taraqqiyotini va ular tafakkurining aniq va obrazlilikini e'tiborga olgan holda ma'lum izchillik bilan tarbiyalanib boriladi. Shuning uchun bu yoshdagi bolalarda vatanga muhabbat hissini, ularga yaqin va tanish bo'lgan aniq faktlar, yorqin misollar orqali tarbiyalab boriladi. Baynalminal tarbiya. Bizning respublikamiz o'z mohiyati bilan baynalminaldir. Shuning uchun maktabgacha yoshdagi bolalarda baynalminalchilik, xalqlar do'stligi hislarini tarbiyalab borish muhim ahamiyatga egadir. Maktabgacha yoshdagi bolalarni baynalminalchilik ruhida tarbiyalash asosida boshqa millat va xalqlarga ijobiy munosabat, turli xalqlar hayotiga qiziqish hissini paydo qilish maqsadi yotadi. Bunday his-tuyg'ularni rivojlantirish asosan taqlid qilish orqali mukammallashib boradi. Maktabgacha yoshdagi bolalarga baynalminalchilik his-tuyg'ulari asosini shakllantirishda qardosh jumxuriyatlarda yashaydigan har bir millat vakillari bilan uchrashuvlar o'tkazish; maxsus mashg'ulotlarda ularning urf-odatlarini, madaniyati, san'ati, tabiati to'g'risidagi adabiyotlarni o'qib berish, suhbat o'tkazish, rasmlar ko'rsatish, diafilmlar namoyish etish, millat bolalari hayoti to'g'risidagi hikoyalarni o'qib berish foydali bo'ladi.

Adabiyotlar:

1. "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligining 2018-yil 7-iyuldagi 4-sonli hay'at yig'ilishi qarori bilan tasdiqlangan va nashr etilgan dasturi.
2. Kayumova N.M. "Maktabgacha pedagogika". "TDPU" nashriyoti T.:2013 y
3. Назирова, Г. М., and Ф. М. Рахимова. "Методологические основы формирования творческой деятельности будущих педагогов-воспитателей." Экономика и социум 1-1 (104) (2023): 334-339.
4. Raximova, Feruzaxon Muxammadjonovna, and Zoya Mixaylovna Burdina. "Issues of organization and management of inclusive education and upbringing in

ПЕДАГОГИКА И ПСИХОЛОГИЯ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ

uzbekistan." International Academic Research Journal Impact Factor 7.4 1.6 (2022): 112-118.

5. Raximova, F. M. "Processes of formation of intellectual abilities of preschool children by means of innovative technologies." Экономика и социум 1-1 (104) (2023): 54-57.

6. Mukhammadzhonovna, Rakhimova Feruzakhon. "Problems of development of creative abilities in preschoolers." International Journal of Early Childhood Special Education 14.7 (2022).

7. Mukhammadjonovna, Rakhimova Feruzakhon. "Development of pedagogical activities with preschool children in need of inclusive education." Asia pacific journal of marketing & management review issn: 2319-2836 Impact Factor: 7.603 11.12 (2022): 423-427.

8. Raximova, Feruzaxon Muxammadjonovna. "Problems with the social attitude of the individual." Innovative development in the global science 2.9 (2023): 112-121.

9. Muxammadjonovna, Raximova Feruzaxon. "Difficulties in organizing the education and upbringing of visually impaired children of preschool age." International journal of social science & interdisciplinary research issn: 2277-3630 Impact factor: 7.429 11.12 (2022): 90-93.

10. Kodirova F.R., Bolalar nutqini rivojlantirish nazariyasi va va metodikasi. T. "ISTIQLOL, 2006 y. O'quv qo'llanma.

11. Kodirova F.R. "Nutq o'stirish metodikasi" U UM T.; 2012 yil.(elektron).

WORDLY
KNOWLEDGE